

Posudek vedoucí na bakalářskou práci Hany Fílové „Užívání kondenzace s adjektivem verbálním v současné češtině“

Předložená práce přispívá k poznání různých rysů chování adjektiv verbálních v textu. Autorka sleduje slovosledné pozice VA ve vztahu k řídicímu substantivu, jejich syntaktickou funkci, míru zachování valenčních doplnění původního slovesa a vliv rozvití adjektiva na antepozici, nebo postpozici vzhledem k řídicímu substantivu. Slovosledným tendencím již byla v odborné literatuře věnována pozornost, systematické korpusové sondy však dosud chyběly. Autorka se na základě analýzy 4 × 200 dokladů z psaných odborných a publicistických textů věnuje aktivním adjektivům verbálním zakončeným na *-cí* a *-vší* i pasivním adjektivům končícím na *-ný* a *-tý* a potvrzuje závěry některých studií, že k antepozici tíhnou adjektiva nerozvitá, event. rozvitá nevalenčními příslovci místa, času nebo způsobu a míry. Jedním z hlavních přínosů práce je, že tuto tendenci potvrdila i pro adjektiva pasivní, jimž bylo v tomto ohledu dosud věnováno mnohem méně pozornosti.

Teoretická část práce přináší jak přehled poznatků, jež o adjektivech verbálních přinášejí mluvnické příručky, tak představení relevantních studií, z nichž některé se dotýkají i ústřední problematiky předložené bakalářské práce. V této části lze vyzdvihnout zejména skutečně kompilační charakter mluvnické části, již autorka strukturuje po jednotlivých vlastnostech adjektiv verbálních od slovo tvorby přes syntaktické rysy až po sémantiku (a nikoliv po jednotlivých mluvnicích s rizikem opakování informací), a dále shrnutí obou hlavních podkapitol, v nichž autorka zdůrazňuje poznatky relevantní pro svůj výzkum, který je předmětem kapitoly třetí.

Analytickou část autorka člení do čtyř podobně organizovaných oddílů věnovaných jednotlivým typům VA a sleduje jejich syntaktickou funkci ve větě, slovoslednou pozici adjektivní fráze vzhledem k řídicímu substantivu a míru zachování valenčních doplnění. Při vyhodnocování materiálu vyčleňuje zvláště adjektiva substantivizovaná, lexikalizovaná a dějová. Podává jak kvantitativní přehled distribuce adjektiv a jejich realizace ve zkoumaném materiálu, tak i interpretaci vybraných příkladů.

K praktické části mám několik námitek:

1. Zatímco výběr lemmat u adjektiv na *-cí/-vší* za autorku provedl korpusový manažer, u pasivních adjektiv vzhledem k neoznačené podskupině pasivních adjektiv v ČNK autorka volbu relevantních lemmat provedla sama, a bohužel se nevyvarovala chyb, tj. do vzorku zařadila i adjektiva, která nejsou deverbativní, například *tekutý*.
2. Několik poznámek je možné vznést i ke způsobu zacházení s odbornou terminologií. Autorka nesystematicky užívá klasifikaci typů doplnění verbálních adjektiv. Někde používá kritérium valenční vs. volná doplnění tak, že mezi valenční řadí i některá adverbialní doplnění a mezi volná doplnění adverbialní výrazy nevalenční, ve zkoumaném materiálu obvykle příslovečná určení způsobu, času a místa, jinde nepřesně mluví o valenčních doplněních tam, kde se jedná o předmětné komplementy. Zároveň by bylo na některých místech textu vhodné přesnější vyjádření, když autorka mluví o vyjádření sémantických rolí – někde dochází k smíšení toho, jaká pravovalenční doplnění vyjadřuje dané adjektivum verbální, a toho, jaké sémantické role původního slovesa jsou ve jmenné frázi obsahující též adjektivum verbální vyjádřeny – je z definice nutné, aby se u aktivních verbálních adjektiv vyjadřoval agens a u pasivních VA patiens, neboť jsou řídicími výrazy daných adjektiv; tuto skutečnost je potřeba explicitně odlišovat od empiricky zajímavější otázky, jaká pravovalenční doplnění dané adjektivum zachovává.

3. Bylo by šťastnější, kdyby autorka ze svého vzorku (vzhledem k zadání práce) vyloučila substantivizovaná adjektiva typu *cestující*, u nichž slovosledné tendence a míru zachování doplnění, tedy hlavní sledované rysy, zkoumat nelze. Vyloučení těchto adjektiv by také omezilo repertoár syntaktických funkcí, jež adjektiva ve větné struktuře plní, a tak by se toto kritérium pro sledovanou výzkumnou otázku plně vyjevilo jako nerelevantní.
4. Autorka v práci některé slovosledné varianty hodnotí jako gramatické, mírně nebo silně aktualizované, příznakové, kladoucí důraz na první výraz ve skupině (typicky u antepozice VA rozvitého adverbium). Zajímalo by mne, jak autorka k hodnocením slovosledných variant dospívala – zda introspekci, nebo nějakou formou elicítace. V práci to není uvedeno a autorčiny interpretace se někdy rozcházejí s mou intuicí.

Celkově Hana Fílová ve své bakalářské práci zvládla všechny požadované dovednosti: práci s odbornou literaturou, práci s jazykovým korpusem na základě předem stanovených hypotéz, interpretaci a zhodnocení jazykového materiálu. Proto ji rozhodně považuji za vhodný podklad k obhajobě, ráda ji doporučuji a navrhuji pro ni hodnocení velmi dobře.

V Praze dne 5. 9. 2013

Mgr. Eva Lehečková, Ph.D.